

VYHODNOCENÍ NÁZORŮ ODBORNÍKŮ Z PRAXE NA JEDNOTNÉ ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY

Školní rok 2010/2011

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**VYHODNOCENÍ NÁZORŮ
ODBORNÍKŮ Z PRAXE NA
JEDNOTNÉ ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ
ZKOUŠKY**

Školní rok 2010/2011

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

ÚVOD	5
POZNATKY Z EXPERTNÍHO POSOUZENÍ JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY (JZZZ) ODBORNÍKY Z PRAXE	6
1. Celkové posouzení JZZZ.....	6
1.1 Soulad pojetí a obsahu JZZZ s požadavky na výkon povolání	6
1.2 Začlenění aktuálních požadavků praxe do JZZZ	7
1.3 Nové prvky závěrečné zkoušky	8
2. Posouzení jednotlivých zkoušek.....	10
2.1 Písemná zkouška.....	10
2.2 Praktická zkouška.....	11
2.3 Ústní zkouška	13
ZÁVĚRY	14
1. Shrnutí výsledků expertního posouzení JZZZ	14
2. Využití výsledků expertního posouzení JZZZ	16

ÚVOD

V rámci řešení projektu Nová závěrečná zkouška¹ bylo pro školní rok 2010/2011 vytvořeno celkem 112 jednotných zadání závěrečné zkoušky (JZZZ), z toho 89 pro obory vzdělání kategorie H a 23 pro obory vzdělání kategorie E. Na tvorbě jednotných zadání se podílelo celkem 72 editorů (z toho 47 pracovníků škol, 25 pracovníků NÚOV) a cca 500 autorů vybraných z řad pracovníků škol. Jednalo se zejména o učitele odborných teoretických předmětů a odborného výcviku.

Prostřednictvím informačního systému nové závěrečné zkoušky (IS NZZ) mohli průběh tvorby JZZZ přímo sledovat odborníci z praxe, pověření Hospodářskou komorou ČR, a bezprostředně sdělovat příslušným autorským týmům svoje připomínky a náměty k aktuálně zpracovávaným částem zadání.

Jednotná zadání byla školám zpřístupněna prostřednictvím webového portálu IS NZZ. Při závěrečné zkoušce je mohly využít všechny školy, které mají ve své vzdělávací nabídce zařazené příslušné obory středního vzdělání s výučním listem. Podle zpětné vazby, poskytnuté školami prostřednictvím informačního systému, se pro využití jednotného zadání alespoň v jednom z vyučovaných oborů rozhodlo 75 % škol.

Po ukončení závěrečných zkoušek vyplnily příslušné školy elektronický dotazník, ve kterém uvedly svoje poznatky z realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání a názory, připomínky a doporučení k tvorbě JZZZ pro příští školní rok.

Velmi důležitou zpětnou vazbu ke kvalitě vytvořených JZZZ poskytli zástupci sféry výkonu povolání, pro která jsou žáci příslušných oborů vzdělání připravováni. Jednalo se o výše uvedené odborníky z praxe. Zpracování stanovisek k JZZZ jednotlivých oborů vzdělání organizovala Hospodářská komora ČR. Do expertního posuzování zařadila 109 jednotných zadání, ke kterým se podle oborové příslušnosti vyjadřovalo 68 odborníků (někteří z nich poskytli stanoviska k více JZZZ příbuzných oborů vzdělání). Počet posuzovaných JZZZ byl redukován o 3 jednotná zadání vytvořená pro „elektrikářský“, „prodavačský“ a „zemědělský“ obor. Jednalo se o JZZZ, která byla určena pro obory vzdělání dobíhající soustavy a mají řadu společných koncepčních prvků s dalšími příslušně zaměřenými jednotnými zadáními.

V následujícím textu je uvedena shrnující informace o výsledcích expertního posuzování JZZZ vytvořených pro šk. r. 2010/2011 a o dalším využití získaných poznatků.

¹ Nová závěrečná zkouška je projektem MŠMT financovaným z Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR. Jeho řešením se zabývá Národní ústav odborného vzdělávání (<http://www.nuov.cz>).

POZNATKY Z EXPERTNÍHO POSOUZENÍ JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY (JZZZ) ODBORNÍKY Z PRAXE

Pro zpracování stanovisek k JZZZ příslušných oborů vzdělání poskytla Hospodářská komora ČR vybraným odborníkům z praxe jednotnou rámcovou osnovu, obsahující dvě základní oblasti, na které se měli posuzovatelé soustředit. První oblast byla zaměřena na celkové posouzení JZZZ oboru vzdělání, v rámci druhé oblasti respondenti vyjadřovali svoje názory na zpracování jednotlivých zkoušek obsažených v daném jednotném zadání (tj. písemné, praktické a ústní). V každé oblasti byly specifikovány dílčí problémové okruhy, které jsou pro tvorbu JZZZ z hlediska vazeb na potřeby praxe zejména významné.

1. Celkové posouzení JZZZ

Jak již bylo výše uvedeno, odborníci z praxe v první části svého stanoviska posuzovali celkové pojetí a obsah JZZZ vzhledem k požadavkům na výkon příslušného povolání. Vyjadřovali se také k tomu, zda v JZZZ nescházejí některé důležité aktuální požadavky praxe, které by bylo možné ověřovat při závěrečné zkoušce. Dále uváděli svoje názory na nové prvky závěrečné zkoušky, a to na začlenění otázek z Obecného přehledu ze světa práce (tyto jsou zařazeny v JZZZ všech oborů vzdělání), na zařazení samostatné odborné práce (SOP) do závěrečné zkoušky² a na možnost začlenění školní části do JZZZ.

1.1 Soulad pojetí a obsahu JZZZ s požadavky na výkon povolání

V případě 98 posuzovaných jednotných zadání (90 %) odborníci z praxe potvrdili, že jejich celkové pojetí a obsah odpovídá požadavkům na výkon povolání, ke kterému vzdělávání v oboru směřuje. Toto pozitivní vyjádření u řady JZZZ navíc zdůraznili hodnocením jako „perfektní“, „výrazný posun v kvalitě zpracování oproti předcházejícímu období“, „velmi dobrá práce autorského týmu“ apod.

² V současné době lze z legislativních důvodů využívat při ZZ pouze výsledky SOP, kterou žáci zpracovávají s předstihem v rámci výuky příslušných odborných předmětů. Při ZZ pak probíhá prezentace a obhajoba SOP, příp. rovněž praktická realizace úkolu řešeného v rámci SOP. Ve šk. r. 2010/2011 bylo využití výsledků SOP začleněno do jednotného zadání 10 oborů vzdělání. Pokud se v rámci řešení projektu prokáže, že SOP je vnímána jako přínosný prvek závěrečné zkoušky, bude třeba, aby legislativní změny, které budou prováděny v souvislosti s plošným zavedením konání ZZ podle jednotného zadání, poskytl možnost začlenit SOP jako svébytnou součást ZZ v oborech vzdělání, ve kterých to je vzhledem k jejich charakteru účelné.

Ze zbývajících 11 jednotných zadání bylo jedno označeno jako zcela nevyhovující požadavkům praxe. Jednalo se o JZZZ oboru vzdělání Mechanik silničních strojů. Příslušný expert formuloval svoje negativní stanovisko nejen na základě vlastních zkušeností a dostupných informací z NSP, ale vycházel i z výsledků dotazování u řady firem, ve kterých se toto povolání vykonává. Vyjádření k danému JZZZ uzavřel konstatováním: „Vím, že zpracovatelé měli snahu o co nejlepší výsledek, ale v návaznosti na popsané skutečnosti nemohu s předloženým zadáním ZZ souhlasit a dále jej hodnotit. Omlouvám se.“

Výhrady k souladu JZZZ s požadavky na výkon povolání uvedl rovněž hodnotitel jednotných zadání oboru Malíř a oboru Lakýrník. Ve svém stanovisku poukázal na to, že současná praxe vyžaduje pracovníka, který zvládá jak profesi malíře, tak i lakýrníka/natěrače. Vytvořená jednotná zadání tedy splňují vždy pouze jednu část požadavků na výkon příslušného povolání. V této souvislosti uvedl, že v nové soustavě oborů vzdělání je již zařazen obor Malíř a lakýrník, který nahrazuje původní dva obory vzdělání, a požadoval, aby napříště bylo vytvořeno pouze jedno jednotné zadání pro povolání malíř-lakýrník. Jedná se o logický požadavek, ovšem v současné době nebylo vytvoření dvou samostatných jednotných zadání chybné. V tomto školním roce totiž ještě žáci ukončovali vzdělávání v uvedených dvou oborech vzdělání, které ve školách dobíhají. Koncepce obsahu jednotných zadání tedy odpovídá dosavadním učebním dokumentům, podle nichž probíhala výuka. Pro šk. r. 2011/2012 již bude vytvořeno JZZZ podle rámcového vzdělávacího programu nového oboru vzdělání, který vznikl právě na základě požadavků zaměstnavatelské sféry.

V dalších 9 jednotných zadáních odborníci z praxe sice neshledali žádné významné nedostatky v souladu s požadavky na výkon příslušných povolání, ale upozornili např. na potřebu zařazení nových oborových právních předpisů a norem, doplnění některých dalších nových technologií a materiálů, uvádění správné terminologie apod. Tyto připomínky a doporučení buď specifikovali již na tomto místě, nebo je blíže konkretizovali v dalších částech stanoviska. Opakovaně se objevoval požadavek na větší zdůraznění řemeslné zručnosti a kvality práce při hodnocení výkonu žáka u praktické zkoušky.

1.2 Začlenění aktuálních požadavků praxe do JZZZ

Vzhledem k zásadnímu negativnímu stanovisku ke zpracování výše uvedeného JZZZ bylo z dalších hledisek posuzováno celkem 108 jednotných zadání. Jako zcela vyhovující aktuálním požadavkům praxe odborníci označili 81 zadání (75 %). Zároveň však upozornili na nutnost provádění průběžné aktualizace JZZZ v závislosti na vývoji příslušného oboru (sledování a zařazování nových trendů, legislativních změn apod.).

Za důležité je třeba považovat, že u žádného ze zbývajících 27 jednotných zadání nebyla zjištěna významná absence důležitých aktuálních požadavků na

výkon příslušného povolání. Doporučení expertů spočívala zejména v návrzích na doplnění/rozšíření, příp. pozměnění určitých okruhů v rámci některých témat pro příští školní rok (např. další nové technologie, materiály, oborové právní předpisy, BOZP, ekonomika apod.). Svoje názory obvykle dále rozvedli a blíže specifikovali ve vyjádřeních k jednotlivým zkouškám.

1.3 Nové prvky závěrečné zkoušky

Až na jednu výjimku se odborníci z praxe shodli na tom, že zařazení otázek z Obecného přehledu ze světa práce do závěrečné zkoušky je pro orientaci žáků v jejich budoucím životě přínosné. Řada z nich navíc význam tohoto prvku zdůraznila s tím, že by mu mohl být věnován i větší prostor, a jeho začlenění do závěrečné zkoušky označila za zcela nezbytné jak pro budoucí profesní, tak i osobní život žáků. Opakovaně se rovněž vyskytlo konstatování, že otázky ze světa práce jsou velmi dobře volené. Pouze dva experti uvedli, že dané otázky mají zejména význam pro osobní život žáků, nikoliv však z hlediska budoucího výkonu profese. Přínos jejich zařazení do závěrečné zkoušky však nezpochybnili.

Pouze v jednom případě (JZZZ oboru Umělecký kovář a zámečník) se vyskytl názor, že obecnou orientaci v oblasti světa práce by žáci měli získat v průběhu studia, otázky ze světa práce však do závěrečné zkoušky nepatří.

Řada odborníků z praxe (17) uvedla i návrhy oblastí, o které by mohl být soubor těchto otázek rozšířen (např. základní pravidla podnikání a povinnosti podnikatele, dovoz a vývoz zboží v rámci EU, orientace v možnostech práce v EU, celoživotní vzdělávání, správná životospráva a nežádoucí závislosti apod.).

K možnostem zařazení samostatné odborné práce (SOP) do závěrečné zkoušky se odborníci z praxe vyjadřovali pouze u JZZZ oborů vzdělání kategorie H (po vyřazení JZZZ, které pro zásadní nedostatky nebylo dál posuzováno, se jednalo o 88 jednotných zadání).

Ve šk. r. 2010/2011 byla SOP začleněna do 10 jednotných zadání (ve vyřazeném JZZZ obsažena nebyla). Ve všech těchto případech se experti shodli na tom, že zpracování a obhajoba SOP je přínosem pro profesní uplatnění žáků a její zařazení do JZZZ daných oborů vzdělání je účelné. V této souvislosti zejména poukazovali na to, že se jedná o velmi vhodnou přípravu pro výkon příslušného povolání (prezentace vlastní práce, zdůvodnění a obhajoba zvoleného řešení, písemná dokumentace apod.). Žádné připomínky rovněž neměli ke stanoveným tématům a kvalitě podkladů pro SOP.

Jako přínos pro žáky označilo zařazení SOP dalších 19 expertů, jednalo se však spíše o obecné konstatování. Ze 78 posuzovaných jednotných zadání, ve kterých SOP zařazena nebyla, odborníci doporučili v 18 případech zvážit její

začlenění. Jeden z nich v této souvislosti upozornil, že SOP by v žádném případě neměla kopírovat praktickou zkoušku, ale měla by být zaměřena např. na rozbor technologií; pak by byla pro žáky velice přínosná.

U zbývajících 60 jednotných zadání experti konstatovali, že z hlediska charakteru oboru by bylo začlenění SOP zcela nadbytečné. Obvykle zdůraznili zejména význam praktické zkoušky, jejíž obsah je vzhledem k potřebám praxe zcela postačující.

Dále se na tomto místě odborníci z praxe vyjadřovali k možnosti zařazení školní části do závěrečné zkoušky. Jednalo se jednak o vyjádření názoru na to, zda v možnosti zařazení vlastních specifik, regionálních požadavků apod. spatřují přínos pro školu, jednak o posouzení, zda by tato specifika měla být zařazena pouze nad rámec jednotného zadání (tj. škola musí dodržet JZZZ a svá specifika uplatnit pouze „navíc“).

Zařazení školní části do závěrečné zkoušky bylo v 75 případech (69 %) označeno jako přínos pro školu. Z toho 61 stanovisek vyznělo jednoznačně pro zařazení dané části pouze nad rámec jednotného zadání. V této souvislosti experti opakovaně upozorňovali, že jiné řešení by zcela narušilo smysl JZZZ a z tohoto důvodu je pro ně nepřijatelné.

Pouze v 5 případech se projevil názor, že by bylo vhodné umožnit školám zařazení vlastních specifik přímo do rámce JZZZ. Jednalo se o vyjádření k jednotným zadáním oborů vzdělání kategorie E. Tento názor experti zdůvodňovali tím, že by pro žáky bylo velice náročné, kdyby při závěrečné zkoušce měli kromě jednotného zadání ještě řešit některé další úkoly.

Ve zbývajících 9 kladných vyjádřeních k zařazení školní části do závěrečné zkoušky respondenti blíže nespecifikovali, zda by toto řešení bylo vhodné nad rámec JZZZ, nebo přímo v něm.

Za zcela nevhodné bylo zařazení školní části označeno ve 28 stanoviscích (26 %). Ve vztahu k posuzovanému JZZZ zde odborníci z praxe obvykle uváděli, že pro příslušný obor je tato možnost zcela zbytečná („požadavky praxe na výkon povolání jsou v celé republice shodné“, „jednotné zadání splňuje vše, jak regionální, tak i celorepublikové požadavky“ apod.). Opakovaně se rovněž vyskytoval názor, že by školní část nepřijatelně zasahovala do nastaveného systému a devalvovala jednotnost/srovnatelnost závěrečné zkoušky v příslušném oboru vzdělání.

Někteří respondenti zmírnili svůj negativní postoj v dalším komentáři, kdy uvedli, že pokud škola cítí potřebu zařadit do závěrečné zkoušky svá specifika, patrně by se jí v tom bránit nemělo. Mohla by tak ale učinit výhradně nad rámec JZZZ. Rozhodovat by o tom mělo vedení školy, a to v případech, kdy JZZZ neobsahuje některé části, které jsou ve školním vzdělávacím programu zařazeny na základě požadavků zaměstnavatelů v regionu.

Ve zbývajících 5 stanoviscích odborníci z praxe konstatovali, že vhodnost či nevhodnost zařazení školní části do závěrečné zkoušky nedokážou z hlediska své profese posoudit.

2. Posouzení jednotlivých zkoušek

V další části svých stanovisek se odborníci z praxe vyjadřovali ke zpracování jednotlivých zkoušek (písemné, praktické a ústní) v JZZZ příslušných oborů vzdělání. U každé zkoušky uváděli svoje názory na to, zda obsah témat je vhodně koncipován ve vztahu k požadavkům na výkon povolání, zda je třeba stávající témata aktualizovat, pozměnit, doplnit apod., zda je vhodně stanovena jejich náročnost, a zda kritéria a pravidla hodnocení přispívají k objektivizaci výsledků žáků. V případě písemné zkoušky se rovněž vyjadřovali ke kvalitě testů (pokud byly součástí JZZZ), u praktické zkoušky hodnotili ještě přiměřenost její délky, organizaci jejího průběhu a vhodnost stanovených požadavků na vybavení pracoviště.

2.1 Písemná zkouška

Soulad obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání konstatovali odborníci z praxe u 99 jednotných zadání (92 %). Ve třech případech však upozornili na některé terminologické nepřesnosti, které je nutné odstranit.

Dílíci připomínky z tohoto hlediska byly prezentovány k 9 jednotným zadáním. V jednotlivých oborech se jednalo buď o doporučení na zařazení dalších obsahových okruhů, upozornění na nevyrovnanost náročnosti některých témat, encyklopedičnost některých otázek, potřebu zaměřit určitá témata ve větší míře na specifika daného oboru, většího provázání otázek v rámci tématu apod.

Aktuálnost obsahu témat písemné zkoušky byla jednoznačně potvrzena u 83 jednotných zadání (77 %). Odborníci z praxe však zároveň upozorňovali, že daná témata jsou aktuální z hlediska současných požadavků praxe, vývoj oboru je však nutné průběžně sledovat a veškeré změny (nové technologie, materiály, stroje, zařízení apod.) operativně zpracovávat do obsahu JZZZ.

V případě zbývajících 25 jednotných zadání byly prezentovány návrhy na dílčí aktualizaci či úpravy některých témat, příp. doplnění dalších tematických okruhů. Aktualizaci určitých témat (resp. některých otázek/úkolů v jejich rámci) experti doporučili u 9 jednotných zadání. Jednalo se zejména o potřebu zařazení dalších nových technologií, technik a materiálů, předpisů BOZP, oborových právních předpisů apod. U 17 jednotných zadání odborníci navrhli buď doplnění některého obsahového okruhu (např. cizí jazyk) nebo poskytl

náměty na zpracování obsahu dalších témat, o která by mělo být zadání zkoušky rozšířeno.

Náročnost témat jako odpovídající potřebám praxe potvrdili experti v případě 106 jednotných zadání (98 %). U jednoho JZZZ byl prezentován názor, že by některé otázky/úkoly mohly být i složitější, u dalšího zadání příslušný odborník zpochybnil přínos testu pro budoucí výkon profese.

U shodného počtu JZZZ (106) považovali experti náročnost témat za přiměřenou rovněž schopnostem žáků. Pouze v případě jednoho zadání odborník konstatoval, že některá otázka je na hranici schopností žáků. U zbývajících JZZZ odborník z praxe uvedl, že je z této stránky nedokáže posoudit.

Testy byly součástí písemné zkoušky u 54 jednotných zadání. Většinu z nich (46 JZZZ, 85 %) respondenti označili jako dobře zpracované a neuvedli k nim žádné připomínky. U zbývajících 8 jednotných zadání se buď vyskytlo konstatování, že testy jako takové jsou koncipovány vhodně, je však třeba v nich odstranit dílčí nepřesnosti a formální nedostatky, nebo byl prezentován požadavek na vytvoření specifitější zaměřených testových otázek či na zvýšení náročnosti a rozsahu testu.

Až na jednu výjimku respondenti shodně uvedli, že zařazení testu v JZZZ daných oborů vzdělání považují za účelné. Pouze jeden expert konstatoval, že testy nepovažuje za průkaznou formu přezkoušení a jejich zařazení do závěrečné zkoušky pokládá za neúčelné.

Dodatečné zařazení testu do písemné zkoušky experti doporučili u dalších 9 jednotných zadání. Pokud toto doporučení dále komentovali, pak zejména poukázali na to, že charakter příslušného oboru vzdělání formu testu umožňuje a test by zde byl potřebný pro rychlé prozkoušení žáků v oblastech, které nevyžadují obsímější volné odpovědi.

Stanovení pravidel a kritérií hodnocení označili všichni respondenti za přínos k objektivizaci posuzování výsledků žáků. V případě 105 jednotných zadání (97 %) neměli ke zpracování tohoto oddílu žádné připomínky. U dvou JZZZ příslušní experti uvedli, že úroveň zpracování hodnoticích nástrojů nedokážou posoudit. Ke zbývajícím JZZZ předložil odborník z praxe návrh na změny v bodovém hodnocení některých otázek.

2.2 Praktická zkouška

Soulad obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání konstatovali odborníci z praxe u 98 jednotných zadání (91 %). Ke zbývajícím 10 jednotným zadáním uvedli konkrétní připomínky dílčího charakteru. Nejednalo se tedy

o odmítnutí celkové koncepce témat praktické zkoušky v některém JZZZ, ale např. o doporučení na zařazení dalších technologických postupů, obsahových okruhů, požadavky na zdůraznění nových technologií a materiálů, širšího obsahového záběru některých témat apod. Pouze v případě jednoho JZZZ (Umělecký truhlář) odborník z praxe upozornil, že požadavkům oboru odpovídá 6 z 9 vytvořených témat, koncepce obsahu zbývajících 3 témat však splňuje požadavky na výkon jiného povolání (truhlář-nábytkář).

Aktuálnost obsahu témat praktické zkoušky byla jednoznačně potvrzena u 88 jednotných zadání (81 %). Odborníci z praxe zde, stejně jako u písemné zkoušky, zároveň upozorňovali, že je nutné průběžně sledovat vývoj oboru a veškeré změny, zejména v oblasti technologických postupů, technik, materiálů BOZP apod., operativně zapracovávat do obsahu JZZZ.

V případě zbývajících 22 jednotných zadání odborníci z praxe poukázali na potřebu aktualizace v oblasti materiálů, předpisů BOZP a oborových právních předpisů (u 8 jednotných zadání). U 14 jednotných zadání navrhli doplnění některých témat, a to zejména o jejich rozšíření o další nové technologie a materiály.

Náročnost témat jako postačující potřebám praxe potvrdili experti až na jednu výjimku u všech jednotných zadání (107). Pouze v jednom případě se vyskytl názor, že JZZZ by mohlo být náročnější. Oproti tomu u jednoho JZZZ (kategorie E) bylo konstatováno, že praxe ani tak vysoké nároky na absolventy daného oboru neklade.

Téměř u shodného počtu JZZZ (106) považovali experti náročnost témat rovněž za přiměřenou schopnostem žáků. V případě dvou jednotných zadání doporučili zjednodušit některé úkoly v rámci konkrétních témat.

Stanovenou délku praktické zkoušky odborníci označili u 102 jednotných zadání (94 %) jako přiměřenou náročnosti a rozsahu zadaných témat. U zbývajících 6 jednotných zadání doporučili buď délku zkoušky prodloužit (3 JZZZ), či uvedli, že by bylo možné délku zkoušky i zkrátit (2 JZZZ). V případě jednoho JZZZ příslušný expert konstatoval, že přiměřenost délky zkoušky nedokáže posoudit.

V případě 99 jednotných zadání (92 %) se odborníci z praxe shodli na tom, že stanovení jednotné délky praktické zkoušky v daném oboru považují za přínos. Svůj názor často zdůraznili poukázáním na to, že z hlediska srovnatelnosti výsledků žáků a organizačního zabezpečení zkoušky se jedná o naprosto nutné opatření.

U zbývajících 9 jednotných zadání se projevil opačný názor. Někteří experti uvedli, že jednotná délka této zkoušky není vždy nutná, příp. že by měla být dodržena v rámci jedné školy, ale neměla by být podmínkou pro všechny školy. Dále se vyskytlo doporučení tolerance v délce zkoušky s ohledem na místní podmínky, upozornění na rozdílnou časovou náročnost některých činností, které

by měla být délka zkoušky přizpůsobena apod. Jeden expert uvedl, že tuto problematiku nedokáže posoudit.

Dále odborníci z praxe posuzovali, zda průběh (organizace) této zkoušky směřuje k připravenosti žáků na výkon příslušných pracovních činností v reálných podmínkách praxe. Jednalo se zejména o efektivní využívání pracovního času, návaznost pracovních operací, dodržování předpisů BOZP atd. V případě 106 jednotných zadání (98 %) se shodli na názoru, že stanovené organizační náležitosti praktické zkoušky odpovídají potřebám praxe. U zbývajících dvou JZZZ byly uvedeny dílčí výhrady (potřeba většího důrazu na bezpečnost práce či zvýšení podílu strojově vykonávaných činností na úkor činností ručních).

Požadavky na vybavení pracoviště označili experti jako vhodně stanovené v případě 96 jednotných zadání (89 %). U 12 jednotných zadání doporučili stávající vybavení u některých témat doplnit o další nástroje, nářadí, stroje a zařízení, příp. modernizovat v souladu s požadavky výrobní praxe či blíže konkretizovat z pohledu BOZP a PO.

Ke stanoveným pravidlům a kritériím hodnocení neměli respondenti žádné připomínky v případě 105 jednotných zadání (97 %). U jednoho JZZZ předložil odborník z praxe návrh na změny v bodovém hodnocení některých úkolů, u dalšího uvedl, že převod bodového hodnocení na klasifikaci je zbytečně přísný a vhodnější by bylo prosté známkování výkonu žáka. Jeden expert konstatoval, že kvalitu zpracování hodnotících nástrojů nedokáže posoudit.

2.3 Ústní zkouška

Na souladu obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání se odborníci z praxe shodli u 104 jednotných zadání (96 %). Ve třech případech však upozornili na potřebu odstranění některých terminologických nepřesností.

Ke zbývajícím 4 jednotným zadáním uvedli konkrétní připomínky dílčího charakteru. Jednalo se např. o návrhy na vypuštění či doplnění některých otázek, požadavek na větší konkretizaci otázek v některých tématech, upozornění na obsahovou rozřístěnost otázek v rámci tématu či na potřebu věnovat více pozornosti problematice BOZP.

Aktuálnost obsahu témat ústní zkoušky experti jednoznačně potvrdili u 82 jednotných zadání (76 %). Zároveň i u této části zkoušky opakovaně upozorňovali, že témata bude třeba průběžně upravovat v souladu s vývojovými trendy příslušného oboru.

V případě zbývajících 26 jednotných zadání odborníci z praxe poukázali na potřebu částečné aktualizace v oblasti technologií, technik a materiálů, předpisů BOZP a oborových právních předpisů (u 12 jednotných zadání). U 14

jednotných zadání navrhli doplnění některých témat, a to zejména o jejich rozšíření o další nové technologie a materiály.

Náročnost témat jako postačující potřebám praxe potvrdili experti až na jednu výjimku u všech jednotných zadání (107). V této souvislosti se ve třech případech vyskytl názor, že by bylo vhodné věnovat větší prostor otázkám ze světa práce, u dvou JZZZ byla některá témata shledána až příliš rozsáhlá (praxe až tak vysoké nároky na výkon příslušného povolání neklade). Pouze v jednom případě byla náročnost témat této zkoušky z hlediska požadavků praxe zpochybněna. Příslušný odborník svoji připomínku blíže nespecifikoval, uvedl pouze obecné výhrady k formulaci otázek v rámci jednotlivých témat, které označil jako příliš široké a všeobecné, což ve svém důsledku může vést k rozdílnému přístupu škol k jejich uchopení a tím narušit možnost srovnatelnosti výsledků zkoušky mezi školami.

V případě 104 jednotných zadání (96 %) se odborníci z praxe shodli na tom, že náročnost témat odpovídá schopnostem žáků. Čtyři z nich na tomto místě uvedli, že se jedná o kompromis mezi požadavky praxe a schopnostmi žáků.

U zbývajících 4 jednotných zadání se ve třech případech k této problematice experti nevyjádřili s odůvodněním, že náročnost témat ve vztahu k schopnostem žáků nedokážou posoudit. U jednoho JZZZ se vyskytl názor, že témata jsou pro žáky až příliš náročná.

ZÁVĚRY

1. Shrnutí výsledků expertního posouzení JZZZ

- a) Celkově lze konstatovat, že expertní posouzení jednotného zadání závěrečné zkoušky vyzněla ve významné většině pozitivně. Ze 109 posuzovaných jednotných zadání bylo pouze jedno doporučeno k přepracování.
- b) V případě 98 jednotných zadání (90 %) odborníci z praxe bez výhrad potvrdili soulad celkového pojetí a obsahu s požadavky na výkon povolání, ke kterému je žák příslušného oboru připravován. Kladná stanoviska byla často zdůrazněna poukázáním na výrazný kvalitativní posun ve zpracování JZZZ oproti minulému období. Ke zbývajícím 10 jednotným zadáním experti uvedli dílčí připomínky, které se vztahují k některým částem určitých JZZZ, nevyžadují však zásadní zásahy do jejich celkové koncepce.

- c) V případě 81 jednotných zadání (75 %) se respondenti shodli na tom, že v současné době není třeba celkově jejich obsah aktualizovat. Významné je, že ani u dalších 27 jednotných zadání neshledali významnou absenci důležitých aktuálních požadavků praxe na výkon příslušných povolání. Jejich doporučení pro příští školní rok spočívala převážně v doplnění, příp. pozměnění některých obsahových okruhů v rámci určitých témat jednotlivých zkoušek.
- d) Za významné lze považovat zjištění pozitivních názorů většiny odborníků na nové prvky závěrečné zkoušky. Zařazení otázek z Obecného přehledu ze světa práce do JZZZ považují téměř všichni (107 stanovisek) za přínosné, řada z nich začlenění tohoto prvku do závěrečné zkoušky označila za zcela nezbytné z hlediska potřeb žáků. Pouze jeden respondent projevil názor, že orientaci ve světě práce by měli žáci získat v průběhu vzdělávání, otázky z této oblasti však do závěrečné zkoušky nepatří. Zařazení samostatné odborné práce do závěrečné zkoušky (jednalo se o 10 jednotných zadání) rovněž všichni experti hodnotili jednoznačně kladně. Pro příští školní rok doporučili zvážit její začlenění do JZZZ dalších 18 oborů vzdělání. V této souvislosti zejména zdůrazňovali její přínos pro rozvoj schopnosti žáků prezentovat odbornost a výsledky své práce. Za přínos pro školy také většina odborníků označila možnost zařazení tzv. školní části do závěrečné zkoušky (uplatnění specifik školního vzdělávacího programu). Převážně se však shodli na tom, že nesmí být narušen smysl JZZZ, a pokud škola uzná za potřebné zařadit do zkoušky svá specifika, pak by to mělo být výhradně nad rámec jednotného zadání.
- e) Zpracování jednotlivých zkoušek v rámci příslušných JZZZ bylo rovněž ve výrazně většinovém podílu hodnoceno pozitivně.
- Soulad koncepce obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání byl v případě písemné zkoušky konstatován u 92 % jednotných zadání, u praktické zkoušky se jednoznačně pozitivní vyjádření vyskytlo u 91 % JZZZ, ústní zkouška byla z tohoto hlediska kladně hodnocena u 96 % JZZZ.
 - Aktuálnost témat jednotlivých zkoušek ve vztahu k požadavkům praxe byla jednoznačně potvrzena v případě písemné zkoušky u 77 % JZZZ, praktické zkoušky u 81 % JZZZ a v případě ústní zkoušky u 76 % JZZZ. Připomínky, prezentované ke zbývajícím JZZZ, se týkaly převážně pouze některých témat v rámci příslušné zkoušky (resp. některých otázek/úkolů v nich obsažených). Experti poukazovali např. na potřebu částečné aktualizace v oblasti technologií, technik a materiálů, předpisů BOZP a oborových právních předpisů, navrhovali doplnění či rozšíření některých témat apod.

- Náročnost témat jednotlivých zkoušek byla téměř u všech JZZZ (98 %) hodnocena jako odpovídající požadavkům praxe i schopnostem žáků.
- Zpracování testů (písemná zkouška) bylo v 85 % JZZZ hodnoceno jako kvalitní, účelnost jejich zařazení byla až na jednu výjimku potvrzena všemi respondenty.
- Způsob zpracování kritérií a pravidel hodnocení u písemné a praktické zkoušky byl rovněž u většiny JZZZ (97 %) přijat bez připomínek a označen za přínos pro objektivizaci posuzování výsledků žáků.
- Stanovená délka praktické zkoušky byla u 94 % JZZZ potvrzena jako odpovídající rozsahu a náročnosti zadaných úkolů. Požadavek na jednotnou délku praktické zkoušky v příslušném oboru vzdělání byl označen za přínosný v případě 92 % JZZZ.
- Organizace průběhu praktické zkoušky byla u 98 % JZZZ označena jako vhodná pro připravenost žáků na výkon příslušných pracovních činností v reálných podmínkách praxe.
- Požadované vybavení pracoviště (praktická zkouška) bylo u 86 % JZZZ shledáno jako odpovídající potřebám řešení zadaných úkolů. U zbývajících JZZZ bylo doporučeno např. doplnit některé materiály, stroje, nástroje apod., či část výčtu modernizovat v souladu s realitou výrobní praxe.

Z úrovně zpracování expertních posudků jednoznačně vyplynulo, že pro posouzení jednotlivých JZZZ byli vybráni vhodní odborníci z praxe, kteří jsou schopni dobře se orientovat i ve vzdělávací oblasti. V řadě stanovisek se rovněž příznivě projevila aktivní účast příslušného experta na práci autorského týmu v průběhu tvorby JZZZ.

2. Využití výsledků expertního posouzení JZZZ

Názory odborníků z praxe na JZZZ jednotlivých oborů vzdělání představují nezastupitelný zdroj informací zejména pro potřebné úpravy stávajících JZZZ a pro tvorbu jednotných zadání v následujícím období.

Expertní posudky budou podle věcné příslušnosti předány autorským týmům, které ve spolupráci s daným odborníkem vyhodnotí prezentované připomínky a doporučení a rozhodnou o způsobu jejich využití.

Aktuálně bude třeba provést úpravy stávajících témat jednotlivých zkoušek, která jsou ukládána do databáze. Jedná se zejména o odstranění formálních nedostatků (např. nepřesností v odborné terminologii, odkazech na technické normy či právní předpisy), opravu některých nejasností ve formulacích správných odpovědí apod.

Stanoviska expertů budou dále autorské týmy využívat při tvorbě jednotných zadání pro příští školní rok. Vzhledem k tomu, že při tvorbě JZZZ se předpokládá přímá účast odborníků z praxe, bude možné v rámci jednotlivých týmů veškeré připomínky, doporučení a náměty operativně projednávat a rozhodovat, jakým způsobem budou ve vytvářeném JZZZ uplatněny.

Řada poznatků ze stanovisek expertů bude rovněž na obecné úrovni využita při zpracování metodických materiálů k tvorbě JZZZ a k realizaci závěrečné zkoušky podle jednotného zadání ve školách pro školní rok 2011/2012. V neposlední řadě budou některé podněty využity i v oblasti dalšího vývoje koncepce nové závěrečné zkoušky.

